

Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk

Specialpedagogiska rapporter och notiser.

Personal på Komvux Malmö, Jens Ideland och Maria Rubin

Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad

Nr 19, 2022

Att integrera språk och ämne
i yrkesutbildning för vuxna elever
med svenska som andraspråk

Sylvia Stipic och Zerena Toroczky samt Annette Gillholm, Kerstin Frenning, Maj-Lis Werner och Slavica Rankic vid Komvux Malmö tillsammans med Maria Rubin, Högskolan Kristianstad och Jens Ideland, Pedagogisk inspiration, Malmö stad.

Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad publicerar forsknings- och utvecklingsarbeten med anknytning till det specialpedagogiska området. Rapportserien utkommer med några nummer per år. Manuskript eller förslag på text att publicera lämnas till redaktören.

Kristianstad University Press

ISSN: 2000-0022

ISBN: 978-91-87973-80-2

© Sylvia Stipic, Zerena Toroczky, Annette Gillholm, Kerstin Frenning, Maj-Lis Werner, Slavica Rankic, Maria Rubin och Jens Ideland.

Redaktör: Daniel Östlund

Omslagsfoto: Annika Gordon, Unsplash

Innehållsförteckning

Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk	7
Sammanfattning	7
Bakgrund.....	8
Framväxt av en språk- och ämnesintegrerad kombinationsutbildning.....	8
Vuxnas lärande av språk- och ämne i en yrkeskontext.....	11
Integrering av språk- och ämnesundervisning	12
Samarbete mellan språk- och ämneslärare	14
Metod	16
Genomförande	17
Förberedelser.....	17
Intervjuer	17
Bearbetning och analys.....	18
Etiska överväganden.....	18
Resultat	19
En utbildning med tydligt yrkesfokus.....	19
En elevgrupp med en mångfald erfarenheter.....	20
Samarbete kring ämne och språk	23
Samarbete om uppgifter och undervisningsaktiviteter	25
Utmaningar i samarbetet mellan ämnen	27
Ett socialt sammanhang för relationer och lärande.....	29
Diskussion och reflektion.....	31
Avslutande reflektioner.....	33
Bilaga: Intervjuguide	41

Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk

Sammanfattning

För att öka nyanlända vuxnas möjligheter att etablera sig i samhället och arbetsmarknaden förespråkar regeringen kombinationsutbildningar där elever utvecklar det svenska språket och ett yrke parallellt. Syftet med denna text är att bidra till kunskande om utbildningsformen och aspekter som är centrala för språk- och ämnesutvecklande lärandemiljöer. Analyser av gruppintervjuer med lärare i en ämnesintegrerad kombinationsutbildning inom vård och omsorg synliggör fyra teman som kännetecknar en undervisning som vuxit fram och som upplevts som framgångsrikt av elever, lärare och skolledare på Komvux Malmö: En utbildning med tydligt yrkesfokus; En elevgrupp med en mångfald erfarenheter; Ett givande samarbete som stärker undervisningen; Ett socialt sammanhang för relationer och lärande. Resultaten pekar mot att utbildningen är ett exempel på hur aspekter som lyfts i forskning om språkutveckling, inkludering och relationella perspektiv kan växa fram och omsättas i konkret undervisningspraktik.

Nyckelord: vuxenutbildning, kombinationsutbildning, inkluderande undervisning, språkutveckling, svenska som andraspråk, yrkesutbildning

Bakgrund

Kunskap om såväl språk som kulturella värderingar lyfts ofta fram som centrala aspekter för inkludering (Fejes, 2019; Simpson & Whiteside, 2015; Wildemeersch, 2017). Som en följd av att det för många nyanlända vuxna är en utmaning att lära sig svenska för studier på gymnasial nivå och i yrkeslivet gör regeringen en satsning på yrkespaket inom vuxenutbildningen där eleverna utbildar sig mot ett yrke på gymnasial nivå samtidigt som de läser svenska på gymnasial, grundläggande eller SFI-nivå (Skolverket, 2021). Komvux Malmö har under flera år arbetat med liknande upplägg i vård- och omsorgsutbildningar för blivande undersköterskor. Den ämnesintegrerade variant som erbjöd eleverna en möjlighet att påbörja gymnasieutbildningen trots att de fortfarande befann sig på grundläggande nivå i svenska (här kallad *kombinationsutbildningen*) framstår som extra framgångsrik jämfört med ordinarie undervisningsupplägg. Höstterminen 2019 påbörjades ett arbete där lärare, bibliotekarie och skolledare samarbetar med forskare för att lära av och sprida erfarenheter från detta upplägg. Denna text är ett resultat av detta projekt.

Framväxt av en språk- och ämnesintegrerad kombinationsutbildning

Ett yrkesliv inom vården kräver goda kunskaper i svenska. Arbetet som undersköterska kräver exempelvis att arbetstagaren kan föra dokumentation och förstå såväl skriftliga som muntliga instruktioner. I yrkesutbildningen ingår därför kursen svenska 1 eller svenska som andraspråk 1. Språkkunskaperna som krävs är en utmaning för många studerande på Komvux Malmö, både när det gäller att bli antagen och att klara av yrkesutbildningar. En elevgrupp som har haft svårigheter att klara yrkespaketerna är relativt nyanlända elever med kort studiebakgrund och ett utvecklat skolspråk på modersmålet. För denna grupp är det en utmaning både att lära sig läsa och skriva fackspråk och att utveckla ett fungerande talspråk i vardagen.

Förkunskapskrav för de ordinarie yrkesutbildningarna inom vård och omsorg på Komvux är kunskaper motsvarande grundläggande svenska eller grundläggande svenska som andraspråk ÅK 9. Komvux Malmö har under flera år arbetat med organisatoriska och pedagogiska metoder för att öka måluppfyllelsen i Svenska som andraspråk 1, som vanligtvis varit lägre än i vårdkurserna. I den kombinationsutbildning som beskrivs här har undervisning i grundläggande svenska som andraspråk integrerats med yrkeskurserna. Eftersom eleverna alltså börjat på en lägre nivå i svenska än brukligt har utbildningen omfattat fem terminer i stället för fyra.

Samarbetet mellan lärare i svenska som andraspråk och vårdlärare i kombinationsutbildningen har bland annat handlat om att integrera uppgifter och examinationer, exempelvis genom gemensamma undervisningsupplägg och att välja texter som eleverna får arbeta med i båda ämnena samt att många uppgifter och prov utformats gemensamt. Vissa kunskapskrav i svenska har integrerats i kurser som Etik och människans livsvillkor, Hälsopedagogik, Vård och omsorg 1, Specialpedagogik 1 och Psykiatri 1.

Denna typ av kombinationsutbildningar har funnits på Komvux Malmö 2012–2018. Betygsstatistiken från slutet av perioden visar att måluppfyllelsen i Svenska som andraspråk 1 varit högre för elevgrupper i kombinationsutbildningen jämfört med dem som studerat med det ordinarie undervisningsupplägget och läst grundläggande svenska som andraspråk motsvarande ÅK 9 innan de påbörjat studierna (ca 65 % jämfört med 58 %). Även måluppfyllelsen i yrkeskurserna har varit högre eller på motsvarande nivå jämfört med övriga elevgrupper. Exempelvis klarade 97 % av eleverna kursen i medicin jämfört med 92 % i det ordinarie utbildningsupplägget. Sammantaget ledde detta till en önskan att på ett djupare plan förstå vad som kännetecknar det arbetssätt som lärarna utvecklat inom kombinationsutbildningen och hur denna undervisning kan främja elevers kunskapsutveckling. Av intresse var även att förstå vad som krävs av organisationen; vilket kunnande och vilka förutsättningar lärare behöver för att kunna skapa en god lärandemiljö för denna elevgrupp.

Undersökningens syfte är att bidra till kunskande om kombinationsutbildningar och aspekter som är centrala för språk- och ämnesutvecklande lärandemiljöer. Den övergripande forskningsfrågan har varit:

- Vad kännetecknar kombinationsutbildningen på Komvux Malmö enligt undervisande lärare?

Ett särskilt fokus riktas mot:

- Vad utmärker samarbetet mellan språk- och vårdämne?
- Vad har upplevts som betydelsefullt i samarbetet mellan språk- och vårdlärare?
- Vilka arbetsformer och förutsättningar förstås som väsentliga för kombinationsutbildningen och samarbetet mellan språk- och vårdämne?

Vuxnas lärande av språk- och ämne i en yrkeskontext

Något som särskiljer undervisning med vuxna är de ramar i form av det vardagsliv och förpliktelser gentemot familj och annat som vuxna har. Det innebär bland annat att många elever i vuxenundervisningen har begränsad tid för hemarbete (Eriksson m.fl., 2009). En majoritet av de vuxenstudierande inom Komvux är också nyanlända som parallellt ska erövra språk, ämneskunskaper och ett nytt yrke som invånare i ett nytt land (Olson & Dahlstedt, 2014). Mot bakgrund av detta blir en berättigad fråga om det finns något särskilt sätt att utforma undervisning med vuxna? Vid en jämförelse mellan folkhögskolan, den kommunala vuxenutbildningen och högskolan visar det sig att den kommunala vuxenutbildningen är den institution som är mest heterogen vad gäller didaktik och att det saknas någon enhetlig didaktik för just vuxna (Abrandt-Dahlgren m.fl., 2009). Följer man historiska strömningar går det exempelvis att utläsa att Knowles bild om självstyrning och erfarenhetsbaserat lärande från 1970-talet har haft ett stort inflytande på vuxenutbildningens utformning där den studerande ofta arbetar ensam och ibland passivt med sitt lärande.

De pedagogiska utgångspunkterna inom den kommunala vuxenutbildningen är en blandning av folkbildningen och gymnasieskolans regelsystem, vilket skapar ett undervisningsideal som ska tillvarata elevernas livserfarenheter, utveckla eleverna socialt, arbeta problemorienterat och skapa erfarenhetsutbyte mellan eleverna (Abrandt-Dahlgren m.fl., 2009). Kritiska röster har påpekat att det inte är ”självklart att man [eleverna] knyter an till den erfarenhet som är den mest lämpade för den aktuella lärandesituationen, eller ens att man har några rika erfarenheter att knyta an till” (Abrandt-Dahlgren m.fl., 2009). På gymnasial nivå består vuxenutbildningen också ofta av ett förutbestämt innehåll och en fast form kring vilka deltagarna har mycket lite påverkansmöjlighet. Studier visar dessutom att arbetsformerna, även då eleverna är aktiva, ofta innebär få möjligheter att utmana sin egen förståelse genom dialog och diskussion. Meriterna och betygen blir ofta självändamål och lärandet och egentliga kunskaper sekundärt (Abrandt-Dahlgren m.fl., 2009). Betoningen av det individuella har kritiserats eftersom sättet att

lägga upp utbildningen riskerar att frångå synen på lärande som något som skapas tillsammans med och i interaktion med andra.

Studier visar också att de studerandes motivation och aktiva engagemang är en avgörande faktor för vuxnas lärande. Eriksson med flera (2009) beskriver det enligt nedan:

Om de studerande inte finner valet av innehåll och process meningsfullt riskerar deras intresse att svalna. Effekten kan bli att studierna blir lidande och lärandet begränsat. Rimligen kan man hävda att kriteriet på verkligt framgångsrik undervisning handlar om vad de studerande får ut av den.
(Eriksson m.fl., 2009)

På senare tid har forskare lyft fram betydelsen av relationella aspekter i undervisningen. Exempelvis understryker Fejes med flera (2020) betydelsen av goda relationer mellan undervisande lärare och elever inom just vuxenutbildningen. Trygghet och relationer lyfts också fram som en förutsättning och utgångspunkt för lärares samarbete och kollegiala lärande (Wheelan, 2010). Enligt detta synsätt är lärares förmåga att bygga tillits- och respektfulla relationer helt avgörande för elevernas möjligheter att lära och utvecklas (Ljungblad, 2021). Att fokusera på denna aspekt är bland annat centralt för att få till stånd en inkluderande undervisning som stärker utsatta gruppers möjligheter att ta sig vidare och se nya möjligheter att delta i yrkeslivet och samhället (Ljungblad & Berhanu, 2020). Fejes med flera (2020) uttrycker samtidigt att det behövs mer studier om hur goda relationer omsätts i relation till övrig undervisning.

Integrering av språk- och ämnesundervisning

Inom vuxenutbildningen är en majoritet av de studerande flerspråkiga och nyanlända, vilket innebär att de utvecklar det svenska språket parallellt med studier i olika ämnen. Tidigare forskning har beskrivit det nära förhållandet mellan språk och ämneslärande och uttryckt det som en dubbel uppgift att lära sig språk och ämne i en parallell process (Axelsson & Magnusson, 2012, s. 283). Språk- och kunskapsutveckling sker i en växelvis rörelse mellan elevers vardagsspråk och skolans allt-

mer specifika skolspråk och ämnesspråk (Nygård Larsson, 2018). Vardagsspråket relaterar oftare till en konkret omgivning och är det som elever erövrar fortast. Skolspråket som används generellt i skolans undervisning är liksom olika ämnesspråk i undervisning av olika ämnen mer specialiserat, abstrakt och skriftspråksbaserat och fyllt med allt fler specifika termer och begrepp. Studier har visat att elever växlar mellan olika sätt att använda språket beroende på situation och syfte (Nygård Larsson, 2018). Vid vård- och omsorgsutbildningar för vuxenstudierande har både skol- och ämnesspråket ett tydligt yrkesfokus där vårdämnena utgör den centrala ämnesundervisningen.

I övergången från språkundervisning till ämnesundervisning har tidigare forskning visat att språkinriktad undervisning kan stödja elever i växlingen av språkbruk i ämnesundervisning (Brinton, m. fl., 2003; Hajer, 2018). För att göra det förstås det som väsentligt att läraren skapar förutsättningar och aktiviteter som förankrar nya ämneskunskaper i elevernas förståelse och kontext, att förutsättningar skapas så att eleverna får använda språket aktivt i interaktion med varandra och att språkliga stödstrukturer används (Hajer & Meestringa, 2014).

Nationellt har kvalitativa studier med ansatser som Educational Design Research (EDR) och aktionsforskning visat på möjligheter och utmaningar att i gymnasieskolans kontext främja en språkinriktad undervisning i ämnen som fysik och medicin (Kouns, 2014; Rubin, 2019). Kouns visar att fysiklärare genom samverkan med språklärare utvecklar verktyg och språkliga aktiviteter som får betydelse för elevernas förståelse av fysikämnet, till exempel när ämnesläraren styr elevens samtal genom tydligare instruktioner om att använda ämnesbegrepp. Även Rubin visar hur språkinriktning av undervisning leder till att ämneslärare fördjupar sin förståelse och reflektion över språkliga aspekter av ämnesinnehållet; som vad som utgör ämnets centrala begrepp och elevernas förståelse.

Rubins studie åskådliggör möjligheter och hinder när ämneslärare och språklärare planerar och prövar språkinriktade aktiviteter och resultatet diskuteras utifrån inkluderingsdidaktiska byggstenar som förstås som centrala i en språkinriktad och inkluderande undervisning. En slutsats är att lärare behöver tid och utrymme för att planera för och reflektera

över hur aktiviteter kan främja elevers ämnesspråkliga deltagande. Det kräver också att ämneslärare får reflektera över förhållandet mellan språk- och ämne och vad som är ämnesläraren respektive språklärares uppgift. En slutsats är också att språkinriktning kräver kollegialt stöd och förutsätter en förankring i organisationen så att språkinriktningen inte enbart är upp till enskilda ämneslärare. Utmaningen som ligger i att förändra den egna undervisningen kräver också att lärare är trygga i den förändring som sker.

I sin systematiska översikt *Språk- och kunskapsutvecklande undervisning i det flerspråkiga klassrummet – med fokus naturvetenskap* har Skolforskningsinstitutet (2018) fokus på undervisningsstrategier som främjar andraspråksinläring. En slutsats är att lärare behöver vara medvetna om den heterogenitet som finns i grupper med flerspråkiga elever och att de behöver reflektera över när, hur och varför elever kan använda olika språkliga resurser såsom visualiseringar och förstaspråk och att dessa kan variera över tid. Vardagliga erfarenheter och elevers förstaspråk kan stödja samtal och förståelse av ett naturvetenskapligt innehåll. Översikten presenterar också kunskapsluckor som ses som väsentliga för att förstå hur didaktiska strategier kan skapa förutsättningar för språkutveckling.

Språkundervisning för vuxna kan ses som en grundläggande del av Sveriges integrationspolitik och som något Olsen och Dahlstedt (2014) beskriver ska forma ”morgondagens invånare” (s. 200). Samtidigt finns begränsat med forskning om hur språk- och ämnesundervisning kan integreras inom vuxenutbildning.

Samarbete mellan språk- och ämneslärare

En slutsats i flera studier är att ett språkligt fokus i ämnesundervisning kräver samarbete mellan språk och ämneslärare och att både lärare och elever är positivt inställda till det ämnesintegrerade arbetssättet (Kouns, 2014; Uddling, 2019). Eleverna har i studier även visat på högre motivation till svenskämnet och högre närvaro överlag när lärarna arbetat ämnesintegrerat. Samtidigt lyfter flera studier fram skolledningens roll, exempelvis i samband med att lärarna upplever att de behöver mycket tid för gemensam planering. Skolledningen behöver hjälpa lärarna att

samverka och att skapa tid och utrymme för den gemensamma planeringen (Cummins, 2017; Hajer & Meestringa, 2014).

Forskningen om vad som sker när språk- och yrkesämnen integreras inom vuxenutbildningen är begränsad. Dock visar några rapporter, som också citeras i Skolverkets stödmaterial om vuxenutbildning (Rydell, 2021), på hur språk- och yrkeslärare har arbetat tillsammans i utvecklingsprojekt (Gannå, 2021). Några principer lyfts fram som särskilt betydelsefulla. De omfattar att undervisningen planeras och bedöms utifrån integrerade lärandemål, att undervisningen är dialogisk och erfarenhetsbaserad och går från det konkreta till det abstrakta. Dessutom behöver undervisningen bibehålla en kognitiv utmaning, vara direkt relevant för den framtida arbetsplatsen och ge ramar för elevers både individuella och kollektiva ansvarstagande.

Rapporten lyfter bland annat hur lärare i korta kurser på vuxenutbildningen särskilt brottas med att göra didaktiskt urval av undervisningens innehåll. Att det påverkar både yrkesämnen och språkämnen att göra urval följer inte minst av att utbildningar som integrerar språk- och yrkesämnen har flera styrdokument att förhålla sig till (Gannå, 2021). Det innebär också att undervisningens innehåll som mängden information behöver sättas i relation till tid för tillägnande och knyts till kommande yrkeskontext.

Strategirådets utvärdering (2019) resonerar på liknande sätt och pekar mot att kombinationsutbildningar med yrkesämnen samt SFI eller grundläggande svenska som andraspråk är särskilt gynnsamt inom vård och omsorg, samt att eleverna ofta etablerar sig snabbare på arbetsmarknaden än elever som tvingas vänta med yrkesutbildningen tills de är färdiga med svenska på grundläggande nivå. Strategirådets lyfter att ”samsyn, samplanering och ett samspel mellan lärarna har stor betydelse” och att ”det är viktigt att resurser finns avsatta för samplanering, en flexibel undervisning och andra stödfunktioner” (s. 55). Antagning och matchning av elever ges också stor vikt. I de fall där utbildningen fungerat mindre bra efterfrågar skolledare och lärare större inflytande över antagningsprocessen för att säkerställa att de antagna har förutsättningar att klara utbildningen.

Metod

På senare år har många påpekat att lärare och annan pedagogisk personal bör vara med och utveckla det kunnande och den beprövade erfarenhet som professionen behöver i sina verksamheter (exempelvis Bulterman-Bos, 2008; Rönnerman, 2012; 2018; SOU 2018:19). I detta projekt har en grupp bestående av förstelärare och lärare i vårdyrken och svenska samt en bibliotekarie arbetat tillsammans med en vetenskaplig utvecklingsledare från kommunens stödorganisation (Jens Ideland, Pedagogisk inspiration Malmö) och extern forskare med specialkunskaper inom området (Maria Rubin, Högskolan Kristianstad). De två skollärdare som ansvarat för kombinationsutbildningen och initierade projektet har också bidragit. Arbetet har inspirerats av aktionsforskning (Rönnerman, 2012), forskningscirkel (Persson, 2016) och Learning Study (Marton & Mun Ling, 2007) men följer inte någon av dessa modeller fullt ut.

Ursprungsplanen var att genomföra en kvalitativ fallstudie (Merriam, 1994; Stake, 2010) där gruppen kunde använda olika metoder och underlag för att få syn på vad som kännetecknar den kombinationsutbildning som uppskattats av elever och lärare och som tidigare gett en högre genomströmning och resultat än vad som kunde förväntas utifrån elevernas förkunskaper (se inledning). Tanken var att genomföra 1) intervjuer med lärare för att fånga deras erfarenheter, 2) intervjuer med elever i början av kursen för att få en bild av deras bakgrund och förutsättningar samt i slutet av kursen för att fånga deras erfarenheter och upplevelser samt 3) observationer med video för att dokumentera och analysera interaktionen i klassrummet. På grund av omorganisation och pandemirestriktioner förändrades dock förutsättningarna vilket gjorde det omöjligt att följa undervisningen och elevgruppen på det sätt som var tänkt.

I stället har studiens fokus och metod riktats mot att, så snabbt som möjligt, fånga och borra djupare i de erfarenheter av kombinationsutbildningen och möten med elevgruppen som det lärarpar som utvecklade undervisningsupplägget bär med sig. Genom att genomföra, analysera och diskutera semistrukturerade intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2014) i olika steg kunde gruppen gemensamt synliggöra och fördjupa

sin förståelse av lärarnas erfarenheter genom att sätta dem i relation till egna erfarenheter och tidigare forskning. Detta arbetssätt har möjliggjort en typ av reflektion och gemensamt kunskapsbyggande mellan projektgruppens lärare, bibliotekarie, skolledare och forskare som är en central poäng i exempelvis forskningscirkel (Persson, 2016) och aktionsforskning (Rönnerman, 2012; 2018; Kemmis m.fl., 2013).

Genomförande

Här beskrivs de steg i arbetsgången som varit viktiga för studien och de resultat som presenteras.

Förberedelser

Förberedelsefasen inleddes med att gruppen läste litteratur och diskuterade vilka aspekter och frågor som var viktiga att ta upp i intervjuerna. Utifrån de områden som ringades in utformade projektgruppen en intervjuguide (se bilaga) med ett fåtal öppna huvudfrågor och några möjliga följdfrågor. Denna konstruktion används ofta i semistrukturerade intervjuer för att möjliggöra ett öppet samtal där de intervjuade kan tala fritt samtidigt som intervjuaren får stöd i att rikta samtalet mot det tänkta temat (Kvale & Brinkmann, 2014).

Intervjuer

Intervjuerna genomfördes som en form av fokusgrupp (Bryman, 2008, s. 474 ff) med de två undervisande lärare som varit mest involverade i kombinationsutbildningen. Avsikten med fokusgrupper är att deltagarna kan samspela med varandra, vilket gjorde det möjligt för lärarna att stötta varandra i samtalet och bygga vidare på uttalanden eller ge en delvis annan syn än sin kollega. Rollen som forskare blir då mer av samtalsledare än intervjuare och syftet är att få information om hur människor tänker om en frågeställning – deras funderingar om varför något är på ett visst sätt, varför de har de uppfattningar de har (Laws, m.fl., 2003).

Intervjuerna var 51 och 66 minuter långa och leddes av försteläraren i projektgruppen och experthandledaren tillsammans. Båda dokumenterades med ljudinspelningar.

Bearbetning och analys

Intervjuerna transkriberades ordagrant. Därefter genomfördes en tematisk analys av projektgruppen i tre steg inspirerad av de faser Braun och Clarke (2006) förordar:

- En första läsning gjordes för att identifiera tentativa teman i materialet. Dessa diskuterades i gruppen för att avgöra vilka som var mest framträdande och relevanta.
- I steg två kategoriserade och sorterade gruppen informanternas utsagor utifrån dessa tentativa teman.
- I det tredje steget bearbetades och reviderades indelningen i syfte att undvika överlappningar och tydliggöra de teman och underteman som är mest centrala. I resultatdelen beskrivs och exemplifieras dessa teman med hjälp av citat från intervjuerna.

Etiska överväganden

Även om detta projekt är en del av i skolans utvecklingsarbete är det viktigt att följa forskningens etiska riktlinjer (Vetenskapsrådet, 2017) för att undvika att utsätta deltagare för onödiga risker eller otrevliga situationer. Intervjuer, denna text och andra framställningar har därför utformats med deltagarnas och elevgruppens välbefinnande i åtanke och deltagarna har gett sitt skriftliga samtycke att delta.

Resultat

I denna del presenteras de fyra teman och underteman som växt fram i analysen av intervjuerna och som beskriver vad som är utmärkande för den aktuella kombinationsutbildningen.

En utbildning med tydligt yrkesfokus

Ett tydligt tema i lärarnas utsagor är utbildningens koppling till ett yrke. I kombinationsutbildningen, till skillnad från enstaka kurser i svenska som andraspråk, riktas fokus självklart och tydligare mot ett kommande yrkesliv. Lärarna beskriver att detta bidrar till att eleverna ofta har ett tydligt driv och motivation.

[D]et finns en oerhörd stark vilja att man vill ut på arbetsmarknaden. Den viljan är väldigt, väldigt stark, och det gör ju också att det blir en oerhörd drivkraft i att vilja lära sig om hur man ska klara det här yrket (...) men också att man ska ha en språklig nivå så att det fungerar ute på en arbetsplats. (Vårdläraren)

Lärarna beskriver utbildningens stora betydelse för eleverna vars mål är att kunna bli självförsörjande. Erfarenheten är att eleverna investerar tid, pengar och energi i särskilt hög utsträckning i kombinationsutbildningen.

[K]ombinationsutbildningen, den är liksom inte enstaka kurs så här, utan man går in och siktar på en utbildning. Misslyckas man med det här så har man misslyckats med så väldigt mycket. (Svenskläraren)

Detta får också betydelse för lärarnas roll. Lärarna känner av elevernas stora investeringar i utbildningen och uttrycker att de blir en länk till ett framtida yrkesliv.

[I] en sån klass, kan jag uppleva att man får en lite annan roll på något sätt. (...) Att man blir lite livlinan till det svenska samhället och vägen in på arbetsmarknaden, på något sätt.

*[S]om lärare blir man den där länken ut till arbetsplatsen (...)
Och därför får man ta mycket frågor och diskussioner (...)
[och] vara med på den här resan som de gör, och som är så
speciell och så viktig för många av dem. Och då blir det att
man får en annan relation. (Vårdläraren)*

Lärarna beskriver att det tidigare har funnits ett annat antagningsförfarande till kombinationsutbildningen och att urvalet av elever har förändrats över tid. I tidigare klasser gjordes ett urval baserat på intervjuer i samband med antagningen. Eleverna fick även en orienteringskurs som gav en inblick i yrket och ”sedan har de fått fortsätta med vård- och omsorgsprogrammet om de har varit intresserade av att fortsätta”, vilket bidrog till att eleverna var motiverade och kände sig utvalda. Vissa sökande valde självmant att inte påbörja utbildningen eftersom ”det blev en chock för dem när vi berättade lite mer ingående vad jobbet kunde innebära” (Svenskläraren). Till de sista årskurserna togs alla sökande elever in, utan intervjuer eller förberedande kurs. Vårdläraren menar ”att det märks en så tydlig skillnad” mellan grupper med olika antagningsförfarande.

En elevgrupp med en mångfald erfarenheter

Lärarnas upplevelse är att avsaknaden av urvalsprocess har bidragit till att klasserna på senare år blivit mer heterogena.

[F]ör en del elever hade, som sagt, kanske bara gått några år i skola i sina hemländer, och någon annan hade gått både grundskola och gymnasium, och det märker man en stor skillnad när det gäller liksom begreppsvärld, studieteknik och så vidare. (Vårdläraren)

Eleverna har alltså med sig olika förkunskaper in i utbildningen vilket gör att vissa av ”eleverna saknar en grund att stå på (...) som man annars har fått när man har gått i svenska skola” (Vårdläraren). Lärarna uttrycker att eleverna ofta saknar sådant som ses som allmänbildning i en svensk kontext men också sådant som är specifikt i relation till vårdämnet.

Lärarna uttrycker att eleverna ofta saknar sådant som ses som allmänbildning i en svensk kontext men också sådant som är specifikt i relation till vårdämnet. En del kan exempelvis sakna de grundläggande kunskaper om kroppen och kroppsliga funktioner som tas för givna i kurslitteraturen.

Elevers olika och ibland korta skolbakgrund skildras som en utmaning i kombinationsutbildningen. Detta gör att lärarna ofta får ”stanna upp och jobba med andra saker” som inte ingår i kursens centrala innehåll för att eleverna ska få en grund och kunna tillgodogöra sig undervisningen. Lärarna menar att läroböckerna ofta är komprimerade och riktar sig till en målgrupp med en utbildningsnivå som motsvarar svensk grundskola. När förklaringarna i läroböckerna inte hjälper eleverna att förstå begrepp eller sammanhang kan en konsekvens bli att eleverna i stället memorerar svaret utan att förstå det.

[B]risten i de här läroböckerna [är] att det är ett för stort glapp. Man utgår från så mycket [förkunskaper] och de är ganska tunna, böckerna. (Svenskläraren)

Det handlar också om mer specifika ämneskunskaper. Vårdläraren beskriver exempelvis att det för elever som ”aldrig tagit en temp” kan vara svårt att förstå begreppet normaltemp om de inte har förkunskaper i matematik.

[N]är man skriver 36 ”streck till” 37,5 (36,0–37,5), då förstod man inte vad det betydde det där ”streck till” liksom. Utan då kan man tro att 36 och 37,5 det är det som är normal ”temp”, men inte 36,5 eller 36,6 eller 37,0 eller allt däremellan. Alltså har man inget talbegrepp, då förstår man inte det heller.

Det är alltså inte bara förkunskaper i språk som är en utmaning utan även att det krävs liknande kontextuella referenser och konnotationer på modersmålet för att innehållet ska bli förståeligt för eleverna. Läraren i svenska återger hur en elev som ville förstå begreppet KASAM (känsla av sammanhang) i sin lärobok använde sig av en digital tolkningstjänst (*Begreppa* via Inläsningstjänst).

Alltså den somaliska mannen [översättaren], han förklarade inte bättre, han förklarade inte mer [ingående].

Eleven hade förväntat sig att förstå innehållet om hen fick höra det på sitt hemspråk, men det blev uppenbart att det inte räcker med en översättning av innehållet när eleven inte har motsvarande förkunskaper. Både eleven och läraren upptäckte att det handlade om mer än avsaknad av tillräckligt kunskaper i svenska.

Ett givande samarbete som stärker undervisningen

Enligt skolans elevresultat verkar utbildningen ändå ha blivit en framgång där undervisningen i ovanligt hög grad lyckats överbrygga elevgruppens språkliga och erfarenhetsmässiga utmaningar. Detta hänger, enligt lärarna, till stor del samman med att de har fått möjlighet att samarbeta kring undervisningen och elevgruppen under lång tid. Genom samarbetet har lärarna fått kraft att genomföra sådant som de ”aldrig skulle orka göra själv”. Samarbetet genererar i sig mer kreativitet, samtidigt som lärarna understryker att en god relation och samsyn varit en viktig förutsättning för deras kollegiala lärande och utvecklingsarbete.

Lärarna beskriver exempelvis hur det kollegiala samarbetet kräver en gemensam elevsyn och gemensam syn på lärande. De berättar också att samarbetet ställer krav på relationella dimensioner och att det är viktigt att det finns en dynamik mellan lärarna, att de kan arbeta med högt i tak, bjuda på sig själva och vara beredda att blotta sina svaga sidor för varandra.

Jag tycker att det finns inget bättre lärande för mig som lärare än det här (...) Att vara två lärare som har samma syn på elever och på lärandet kanske, men som sen är olika personligheter och som har olika energier och dynamik. (Svenskläraren)

Lärarna uttrycker hur viktigt trygghet är. Att dela med sig av sin egen undervisning genom att bjuda in varandra är en förutsättning både för samarbetet och för att kunna lära av varandra.

[M]an måste vara väldigt trygg med varandra. För ni frågade vad krävs av lärarna (...) och det är ju att verkligen öppna sin dörr till varandra (...) [M]an diskuterar hur man jobbar och man ser hur den andre jobbar, man gör saker tillsammans. (Vårdläraren)

Tryggheten verkar också kräva en prestigelöshet.

[M]an måste blotta sig själv rätt mycket. (...) För att det ska bli lyckat så krävs att man vågar det och har en prestigelöshet. Så det är en viktig aspekt faktiskt. (Svenskläraren)

Det förstås som en förutsättning att samarbetet har fått pågå över tid så att lärarna har fått bygga en trygg och ömsesidig relation med gemensamma synsätt på elever och undervisning.

Samarbete kring ämne och språk

Lärarna menar att de i sin undervisning och planering strävar efter att eleverna ska få möjlighet att utveckla språk och kunskaper i ett tydligt sammanhang. Det innebär bland annat att de låter eleverna arbeta aktivt och i samspel med varandra.

Så en medvetenhet om det här med elevers språkutveckling och hur språket byggs, kanske, är ju en fördel. Men också att på olika sätt jobba så att eleverna är så aktiva som möjligt under lektionerna. Att de får tillfälle att jobba med språket; att jobba med varandra, att diskutera, att skriva tillsammans, att formulera saker och ting med hjälp av varandra och så vidare. Att jobba mycket i smågrupper för att hålla eleverna så aktiva som möjligt. (Vårdläraren)

Lärarna beskriver att de genom samarbetet upptäcker aspekter av sitt eget ämne och att det är betydelsefullt att i vård och omsorgsämnet få tänka kring ”språkliga förmågor” och hur språk och ämne kompletterar varandra. Det är av stor vikt för det integrerade arbetet att lärarna har kunskap om ”den andras kursplan”. Samarbetet ger en fördjupad syn på

elevernas lärande genom att man är med på varandras lektioner och arbetar nära varandra. Det handlar både om att få syn på vad undervisningen innebär i det andra ämnet och om sambedömning och stöd.

Det har jag lärt mig både genom att titta på kursplanen tillsammans med svenskläraren men också när vi har sambedömt [har vi] fått en förståelse för vilken nivå, vad som krävs och på vilket sätt svenskläraren och jag kan jobba med eleverna för att de ska komma till nästa nivå (...) och vilken språklig stöttning som behövs för att de ska kunna utveckla sitt språk. (Vårdläraren)

Lärarnas samtal synliggör att de använder varandras ämnen och tar till sig kunskaper från varandra. De båda lärarna tycks ha utvecklat ett gemensamt språk för olika aspekter av undervisningen. Ett exempel är när vårdläraren berättar hur hen arbetar med eleverna när de stöter på ord de inte förstår.

[A]tt tillsammans med eleverna försöka hitta en väg att bättre kunna förstå vad är det här för något ord genom att titta på vad det är för typ av ord; om det är ett verb, ett substantiv eller ett adjektiv. I vilken mening finns ordet? I vilket stycke finns meningen? Hur ser kontexten ut? (Vårdläraren)

Lärarna beskriver hur de arbetar mer parallellt med både språk och yrkesämne, genom att vårdläraren tar upp det eleverna gör på svenskan och svenskläraren tar upp det som vårdläraren arbetar med. Ett exempel är när vårdläraren uttrycker att hon använder de grammatiska termer eleverna håller på att lära sig för att synliggöra vårdämnet och yrkesrollen.

Vilka egenskaper kan då vara bra att ha om man ska jobba som en undersköterska? Då skulle de ju använda adjektiv. Och sedan kunde det vara vilka arbetsuppgifter har man om man är undersköterska? Och då skulle det vara verb. På så sätt kan det eleverna har gått igenom i svenska användas sen när de jobbar med [vård]ämnet]. (Vårdläraren)

Att språket betonas också i vårdämnet visar sig också genom att eleverna i högre utsträckning införskaffar kursböcker, vilket vissa elever som vanligen tillgodogör sig information genom att lyssna kan ha ett motstånd emot.

Och genom att jobba med texterna i böckerna så blir det också tydligare för eleverna att de behöver köpa böckerna. (...) Och faktiskt så vill jag ju glädjande säga att i den här klassen som vi hade i våras så hade alla en kursbok. (Vårdläraren)

Sammantaget framträder att samarbetet gör att språkliga aspekter får ett tydligare fokus och blir viktigare för eleverna.

Samarbete om uppgifter och undervisningsaktiviteter

Lärarna upplever att de kompletterar varandra och kan utforma arbetsuppgifter som har dubbla fokus. Till exempel att eleverna kan förberedas för en textgenre, exempelvis instruerande text, i svenskundervisningen medan vårdundervisningen tar upp ett särskilt ämnesinnehåll. Vårdläraren beskriver vinster med att exempelvis välja artiklar och formulera frågor som både utmanar eleverna språkligt och ger kunskap om yrket.

Om jag minns rätt så fick de läsa då en artikel från en tidning som handlade om Corona, till exempel. Och då kan man ju jobba med det i svenskan ur ett språkligt perspektiv och man kan jobba med det utifrån ämnet när det gäller hygienrutiner.

Vidare beskriver lärarna att de även gör examinerande uppgifter som kombinerar de båda områdena. Lärarna får då möjlighet att bedöma genomgångna färdigheter inom både svenskan och vårdämnet i uppgifter som synliggör både språkliga förmågor och ämneskunskaper i vård- och omsorgsämnet”.

Och så fick de också tre (...) examinationsuppgifter där vi har examinerat både språkliga förmågor och ämneskunskaper i vård- och omsorgsämnet kopplat till olika kunskapskrav i de olika ämnena. (Vårdläraren)

Vårdläraren ger också exempel på hur svenskläraren har gett respons på läsförståelsefrågor till en artikel. Exempelvis med förslag om att ”göra en annan typ av frågor som inte är så på-raden-frågor, utan som liksom är på djupet istället och visar på om eleverna har förstått innehållet i texten”. Genom att läraren i svenska visade ”två tre frågor som var formulerade på ett annat sätt” beskriver vårdläraren att ”man [får] en sån där aha-upplevelse. Ja just det, så kan man ju på ett bättre sätt kanske även se hur de språkligt förstår den här artikeln”.

Samarbetet tycks alltså ge insikter rörande hur viktigt det är att exempelvis formulera frågor tydligt och undvika tvetydiga formuleringar. Lärarna exemplifierar med ett konkret tillfälle då många elever missade att frågan ”Har din syn förändrats?” syftade på avsnittets övergripande hälsotema och i stället kommenterade sin egen ögonhälsa. Genom lärarnas täta samarbete sker ett kollegialt lärande som är utvecklande. Det innebär också att lärarna tillsammans arbetat med att utveckla och förbättra ”uppgifterna och försökt att ge så mycket språklig stöttning som möjligt i själva uppgiften”.

Att lärarna i hög grad sambedömer arbets- och examinationsuppgifter ökar insikterna i varandras ämnen och hur uppgiften kan bli tydligare.

[V]i kan använda oss av vad var det som vi såg var brister sist vi använde den här uppgiften. Hur behöver vi förbättra den för att det kanske ska bli ett ännu bättre resultat nästa gång [och] för att eleverna ska förstå ännu bättre vad det är egentligen de ska skriva och hur de ska skriva? (Vårdläraren)

I arbetet med gemensamma examinationer tar lärarna fram olika språkliga stöd för att göra uppgifterna tillgängliga och tydliga för eleverna genom att de till exempel ”har utformat den på ett sätt så de ska förstå hur de ska skriva och vad det handlar om.” Det kan till exempel vara skrivmallar, exempel på hur man kan påbörja meningar, flera små frågor istället för en stor etcetera.

Vårdläraren tror att ett kontinuerligt och långsiktigt samarbete ”skulle göra att många fler elever klarade kurserna”, eftersom lärarna utvecklar

en djupare förståelse för utbildningen och elevgruppens behov genom sitt samarbete.

Att man har den insikten i sättet man måste undervisa för att fånga dem ... hur man ska lägga upp undervisningen, hur man ska examinera, vad man ska tänka på, att man ska prata med svenskläraren inför vissa uppgifter. (Vårdläraren)

Lärarna beskriver samtidigt att det krävs tydlig struktur och planering från ledningen om lärarna ska kunna genomföra uppgifter som löper under längre tid över båda ämnen med elevgruppen. Det är viktigt att inte ha för mycket på gång samtidigt och att det finns utrymme för ett nära samarbete över tid i tjänsterna.

Det här med att ska man jobba med den här typen av elever och ett nära, tätt samarbete med svenskläraren så får man inte ha för många olika andra bollar i luften samtidigt. För man måste få tid att fokusera på detta, både ha tid att planera, och tid att följa upp, och tid att diskutera hur man ger feedback. (Vårdläraren)

För att det integrerade arbetet ska fungera måste lärarna ha möjlighet att följa upp och korrigera sin planering för eleverna vecka för vecka eftersom undervisningen utgår från elevernas behov och vad som sker i klassrummet.

Utmaningar i samarbetet mellan ämnen

Lärarna tar vid flera tillfällen upp frågan om vad samarbetet innebär utifrån att de måste förhålla sig till sina respektive ämnen. Här framträder exempelvis utmaningar gällande vad som bör hamna i förgrunden. Svenskläraren berättar hur det, framför allt inledningsvis, varit lätt att tappa fokus på svenskämnet och gå in och stötta i eleverna i andra ämnen. Det beror inte minst på att läraren får så mycket uppskattning när läraren stödjer eleverna i vårdkurserna.

Det är jättebelönande för mig, men det är så lätt att fastna i det och att (...) tappa bort fokus kring det egna ämnet. (...) [J]ag använde svenskan och min kompetens som en stöttning för att eleverna skulle klara vården. (Svenskläraren)

Risken är att svenskämnet då handlar om ”ett hyfsat snävt område och fokuserar på termer inom vård och omsorg”.

Läraren i svenska beskriver att det finns utmaningar i att bibehålla fokus på det som är specifikt för kursplanen i svenska. I en kombinationsutbildning får inte allt som vanligen ryms i svenskundervisningen en självklar plats. Det kan handla om vissa texttyper eller viss typ av litteratur som inte efterfrågas i vårdämnena.

Det är lätt att skippa poesi och dikt för att man hittar inte dess plats riktigt. Så att det är helt klart lättare att tillgodose skönlitteratur och fakta-litteratur än att få med poesi och dikt till exempel.

Läraren i svenska ger också uttryck för att svenskämnets snäva framskrivning i kursplanerna försvårar ett ämnesöverskridande arbete i undervisningen. En bit in i samarbetet har lärarna insett att ”det måste vara ett mer balanserat sätt där ämnena hjälper varandra” eftersom även svenskämnet har sina egna kursmål. Lärarna menar att det är viktigt för måluppfyllelsen att målen i svenska får lika stor plats och fokus trots att det är en vårdutbildning. Dessa bör vara tydliga även för vårdläraren, och svenskläraren får inte glömma bort sitt ämne utan bör tänka på ”att man stöttar och hjälper men samtidigt arbetar väldigt medvetet med målen i svenska också”.

För att bespara eleverna en svårhanterbar mängd information och uppgifter krävs även ett samarbete och reflektion om vilka språkmål som överlappar och vad som faller inom respektive ämne. Läraren i svenska påpekar att om eleverna hade läst ämnena separat, utanför kombinationsutbildningen, så hade hen använt material och skapat uppgifter riktade mot svenskämnet. Den samlade arbetsbelastningen för eleverna hade då blivit högre.

[D]å väljer man ytterligare material, ytterligare uppgifter som ligger utanför området och det kan lätt bli för maffigt för eleverna.

För en del elever är det dock en utmaning att fokusera på svenska som andraspråk och vård- och omsorgskurserna parallellt.

De har tyckt att det har varit för jobbigt, för svårt, att koncentrera sig på två saker. "Va? Måste vi tänka på svenskan här också?". (...) det har nästan varit som en börda för dem. (Svenskläraren)

Utmaningar framträder också i relation till ämnen som inte ingår i det ämnesintegrerade samarbetet. Kurser i svenska går ofta över en hel termin medan många andra ämnen har kortare upplägg. Till exempel studerar eleverna en kurs i psykologi (50 p) under fem intensiva veckor. Svenskläraren beskriver hur det innebär att eleverna "lägger undan svenskan och fokuserar på det som är så svårt". Detta har varit en utmaning eftersom "jag som lärare haft svårt att dra tillbaka fokus till mitt ämne".

Ett socialt sammanhang för relationer och lärande

Lärarna upplever att det sammanhållna upplägget i kombinationsutbildningen gör skillnad för elevernas samtalsklimat och relationer. Svenskläraren upplever exempelvis en skillnad i hur elevgruppens sammanhållning blir när svenskundervisningen knyts till ett yrkesprogram, jämfört med hans elever som läser svenska som enskild kurs. En förklaring är att eleverna spenderar mycket tid tillsammans.

[H]är är man oftast tillsammans hela dagar, och man delar ytor som lunch och fika, varenda eviga dag, och man involveras.

Eleverna inom kombinationsutbildningen får också en starkare relation till varandra eftersom den innehåller många praktiska moment där eleverna är tvungna att ha fysisk kontakt som kräver tillit.

[I] bara svenska så borstar man ju inte tänderna på varandra ... man matar inte varandra. Så det finns vissa övningar som är väldigt intima, där man får bjuda mycket på sig själv, och släppa på sina gränser. (Svenskläraren)

Hur undervisningen organiseras i kombinationsutbildningen bidrar också till att stärka relationerna mellan eleverna. Vårdläraren säger exempelvis att:

[I] den undervisningen vi har så har vi ju mycket elevaktiva övningar (...) där de många gånger gör saker två och två, eller i grupp. (...) På det sättet så skapar man ju också tillfällena för dem att samarbeta och samverka mycket.

Detta upplägg är inte unikt för kombinationsutbildningen men vårdläraren upplever att eleverna tycks prata och söka stöd hos varandra i högre grad för att, till exempel, bearbeta upplevelser under APL.

Det här mötet med vården väcker många tankar och frågor hos eleverna utifrån en kulturell aspekt. Och där kan jag känna att de frågar varandra, eller delar den här upplevelsen, på ett sätt som är kanske speciellt för en kombinationsutbildning. (Vårdläraren)

Även svenskläraren understryker att mötet med yrket under APL ofta blir tufft för eleverna men också ger en gemensam upplevelse som skiljer kombinationsutbildningen från annan undervisning i svenska.

[D]å har de också varandra, och de har den här upplevelsen ihop ... just det har man ju inte, i varje fall, när man läser [bara] svenska.

Lärarnas uttalanden visar sammantaget att de upplever att både den längre tid eleverna spenderar tillsammans, det integrerade undervisningsupplägget och de gemensamma erfarenheterna under kombinationsutbildningen stärker elevernas sociala sammanhang och relationer. Svenskläraren uttrycker detta ganska tydligt när hen berättar om hur samarbetet påverkar svenskämnet.

[D]et finns saker som man ska gå igenom [i svenskämnet], men ofta kan man välja innehållet i det man ska göra. Men vårdämnet kräver väldigt mycket egenreflektion. Så jag skulle nog ändå säga att dels på grund av tiden, men också lite grand på grund av [vård]ämnet] [...] att det ger en annan relation eleverna emellan.

Diskussion och reflektion

I detta projekt har lärare, bibliotekarier och skolledare samarbetat med forskare i en deltagarorienterad forskningsansats där praktikers professionella tolkande och reflekterande förståelse av sig själva och sin verksamhet (Rönnerman, 2018; Kemmis, m.fl., 2013) varit i fokus. Projektgruppens ingångar och erfarenheter har varit väsentliga under hela forskningsprocessen och planeringen, genomförandet och bearbetningen av fokusgruppsintervjuerna med erfarna lärare har gett tillfälle för dialog och reflektioner över den egna praktiken. Projektgruppens tematiska analys har resulterat i fyra teman som synliggör både utmaningar och möjligheter med en yrkesinriktad kombinationsutbildning för vuxna elever som vistats en relativt kort tid i Sverige.

Temat *En yrkesutbildning med tydligt yrkesfokus* pekar mot att elever på kombinationsutbildningen ofta har ett driv och önskan att komma ut i yrkeslivet som bidrar till ett högt engagemang och att utbildningen känns angelägen (Eriksson m.fl., 2009) snarare än en instrumentell och resultatfokuserade syn på sitt lärande Abrandt-Dahlgren m.fl. (2009) varnar för. Lärarnas uttalanden pekar samtidigt mot att ett intagningsförfarande med introduktion i yrket varit viktigt för att de elever som påbörjar utbildningen ska känna sig utvalda, förstå vad den går ut på och bli motiverade.

Temat *En elevgrupp med en mångfald erfarenheter* synliggör både utmaningar i, och vikten av, att röra sig mellan vardagsspråk, skolspråk och ämnesspråk (Brinton, m. fl., 2003; Hajer, 2018) i det språkutvecklande arbetet med denna elevgrupp. Många elever saknar, även på sitt modersmål, grundkunskaper och begrepp som ses som självklara i en svensk skolkontext och som behövs för att innehållet i undervisningen

ska bli begripligt. Lärarna påpekar att många läroböcker är så komprimerade att de inte förklarar basala begrepp och sammanhang, vilket kan leda till att elever försöker memorera svar utan egentlig förståelse av innehållet (Rydell, 2021).

Av temat *Ett givande och viktigt samarbete mellan lärare* framgår att ett nära samarbete mellan språk och vårdämne blivit centralt för att skapa en undervisning som bygger elevernas förförståelse och motivation genom att möjliggöra en interaktion där eleverna får använda språket aktivt i ett ”riktigt” sammanhang och kontext (Hajer & Meestringa, 2014). För att få till ett sådant arbete är det, enligt lärarna, viktigt att våga bjuda in sin kollega och dela med sig av sin egen undervisning. Att samarbetet pågått under lång tid har bidragit till en trygg och ömsidig relation som möjliggjort ett kollegialt lärande och att lärarna utvecklat ett gemensamt synsätt på elever och undervisning (Hajer & Meestringa, 2014; Kouns, 2014). Genom det långsiktiga arbetet med gemensamma uppgifter, examinationer och bedömningar har lärarna utvecklat a) konkreta språkliga stöd för att göra uppgifterna tillgängliga och tydliga för eleverna och b) en fördjupad förståelse för varandras ämnen och hur uppgifter och examinationer kan utformas.

Att lärarna arbetar parallellt med både språk och yrkesämne bidrar till att vissa elever upplever den dubbla undervisningsbörda som exempelvis Axelson och Magnusson lyfter (2012, s. 283). Lärarna menar å andra sidan att upplägget gör att språkliga aspekter och begrepp får större fokus och blir en tydligare resurs i vårdämnena, vilket bidrar till att eleverna uppfattar språket som viktigare även i relation till yrket. En rimlig tolkning av resultaten är att detta bidragit till att eleverna i kombinationsutbildningen nått jämförelsevis långt i både vårdämnena och svenska (se inledning). Samtidig påpekar läraren i svenska, i likhet med vad tidigare rapporter (Gannå, 2021) visat, att det kan vara svårare att arbeta med fördjupande och ämnesspecifika delar i svenskämnet och att yrkesinriktningen kan bli en utmaning i relation till kursplaner och betygskriterier i allmänna ämnen.

Resultaten pekar mot att det integrerade undervisningsupplägget och de gemensamma erfarenheterna gör kombinationsutbildningen till *Ett so-*

cialt sammanhang för relationer och lärande som bidrar till att elevgruppen involveras i ett sammanhang där de utvecklar sitt språk genom interaktion med andra (Hajer & Meestringa, 2014; Ljungblad, 2021) och ser nya möjligheter att delta i yrkes- och samhällslivet (Ljungblad & Berhanu, 2020). För att kunna möta eleverna på rätt nivå och att det integrerade arbetssättet ska fungera menar lärarna att de behöver både a) möjlighet att genomföra uppgifter som löper under längre tid i båda ämnena och b) möjlighet att följa upp och korrigera sin planering kontinuerligt. En viktig förutsättning för den inkluderande undervisning och det kollegiala utvecklingsarbete som framträder är att skolledningen gett det stöd och organisatoriska förutsättningar att arbeta långsiktigt som Skolinspektionen (2017) efterfrågar och som lyfts fram av exempelvis Hajer & Meestringa (2014) och Rubin (2019).

Avslutande reflektioner

De möjligheter och utmaningar som framträder i intervjuerna är inte nya eller unika i sig, utan ligger i många avseenden nära Strategirådets (2019) och Skolverkets (Rydell, 2021) rekommendationer och den tidigare forskning som presenterats. Däremot framstår den undersökta kombinationsutbildningen som ett intressant exempel på hur en rad poänger som lyfts fram av olika, men ofta besläktade, utbildningsvetenskapliga perspektiv kan omsättas i undervisningspraktik. Lärarna har, genom sitt samarbete för att stödja sina elever, lyckats navigera sig fram till en undervisning som ligger i linje med vad många forskare förespråkar – men vars poänger lätt hamnar i skymundan i en resultatstyrd utbildning (Biesta, 2011).

Projektgruppens tolkning av resultaten i relation till utbildningsrelaterad forskning är att lärarna genom kombinationsutbildningen lyckas dra nytta av det faktum att eleverna är vuxna och utbildar sig till ett yrke. Undervisningen påminner i många avseenden om det situerade lärande som kännetecknar lärlingsutbildningar, arbetsplatser och praktikgemenskaper där nybörjare välkomnas som en legitim, men perifer, deltagare som successivt arbetar sig in i gruppen och yrket (Lave & Wenger, 1991). Snarare än att fokusera på relativt fristående fakta och förmågor innebär lärandet en form av socialisation där eleverna paral-

lellt utvecklar sitt språk och förmågan att agera i det aktuella sammanhanget. Arbets sättet kan därför också sägas ligga i linje med de språkperspektiv som poängterar att litteracitet handlar om att kunna förstå och göra sig förstådd i ett situerat sammanhang och sammanhangsgrupp samt att kommunikation alltid handlar om något och involverar andra resurser än ord eller text (Cazden m.fl., 1996; Gibbons, 2006; van Leeuwen 2005). Det sociala gemenskap som lyfts fram som speciell för kombinationsutbildningen bidrar alltså inte bara till trivsel, utan skapar förutsättningar för ett "autentiskt" yrkeslärande genom insocialisering i ett sammanhang där både yrket och ett funktionellt och yrkesrelevant språk är centralt. Genom att arbeta för goda relationer mellan elever och lärare odlar lärarna den tillit som, enligt exempelvis Ljungblad och Berhanu (2020), är viktig för att få till en inkluderande utbildning som kan hjälpa utsatta grupper att upptäcka möjligheter att delta i yrkesliv och samhälle. Med ett ekologiskt språkbruk pekar resultaten mot att lärarna lyckats skapa en miljö och nisch (Gibson, 1986; Kemmis m.fl., 2013) som hjälper relativt nyanlända vuxna att, över tid, utveckla kunskaper, sociala relationer och en praktikgemenskap där de kan ta plats och bli "lyckade" undersköteskeaspiranter och uttrycka en situerad identitet som är accepterad och legitim i sammanhanget (Lave & Wenger, 1991).

Flera forskare lyfter att utbildningssystemet består av nischer som hänger ihop och påverkar varandra (Kemmis m.fl., 2013) samt att lärare behöver omsätta handlingsplaner och forskning från andra nivåer i sin egen praktik (Nehez m.fl., 2021; Rönnerman, 2018). Lärarnas långsiktiga samarbete kring utbildningen och elevgruppen tycks ha fungerat som en nisch där de kunnat utveckla relationer till varandra och sina elever, vilket i förlängningen lett fram till ett gemensamt språk och en gemensam förståelse med ett mer holistiskt synsätt på utbildningen. Med termer från aktivitetsteori har undervisningen i vård och svenska sammanfogats till ett gemensamt aktivitetssystem med en delvis ny målsättning (*object*, Engeström & Sannino, 2010) där ämnena stärker varandra och "delar på bördan", vilket rimligen är positivt för både elever och lärare. Resultaten pekar mot att lärare som vill arbeta språkriktat och inkluderande på detta sätt behöver släppa kontrollen och våga pröva sig fram. Det inbegriper också relationella dimensioner som här

särskilt innebär att lärarna behöver utveckla en ömsesidig relationell trygghet till varandra (Ljungblad, 2021). De behöver koppla sitt eget ämne till andra, tänka bortom de egna kunskapskraven, se till hela programmet och andra ämnen och förmågor - och tillsammans fundera ut hur olika ämnen ska kunna samverka och komplettera varandra. Resultatet pekar därmed på behov av att ytterligare diskutera hur olika ämnes- och kursplaner går att relatera till varandra.

En viktig förutsättning för de resultat som presenterats är att skolläring, och i förlängningen skolförvaltningen samt kommunal och statlig styrning, gett lärarna förutsättningar att arbeta långsiktigt för att möjliggöra en mer sammanhållen utbildning. Den utbildningsvariant som presenteras är alltså ingen quick-fix. Att bygga relationer och en gemensam förståelse mellan lärare förstås som en förutsättning i kombinationsutbildningen och som något som ökar elevernas möjligheter att utveckla språk, yrkeskunnande och yrkesidentitet samtidigt som det kräver tid. Mer forskning och praktknära undersökningar behövs för att utveckla kunnande om denna utbildningsform. Vår förhoppning är att lärare, skolledare, huvudmän och anordnare inom yrkesinriktade kombinationsutbildningar för relativt nyanlända vuxna beaktar och kan dra nytta av resultaten när de funderar på hur de kan skapa möjligheter för elever, lärare och utbildningar att utvecklas och växa över tid.

Referenser

Abrandt Dahlgren, M., Arvidsson, J. & Dahlgren, L. (2009). De eviga didaktiska frågorna och de nya. I I. Carlsson & M. Abrandt Dahlgren (Red.), *Lärande på vuxnas vis: Vetenskap och beprövad erfarenhet* (s. 61–77). Studentlitteratur.

Axelsson, M., & Magnusson, U. (2012). Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren. I Hyltenstam, K., Axelsson, M., & Lindberg, I. (Red.), *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Vetenskapsrådet.

Biesta, G. (2011). *God utbildning i mätningens tidevarv*. (C. Thurban, Övers.). Liber.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Brinton, D., Snow, M. & Wesche, M. (2003). *Content-based second language instruction*. University of Michigan Press.

Bryman, A. (2008). *Social research methods* (3. ed.). Oxford University Press.

Bulterman-Bos, J. (2008). Will a Clinical Approach Make Education Research.

More Relevant for Practice? *Educational Researcher*, 37(7), 412–420.

Cazden, C ; Cope, B ; Fairclough, N ; Gee, J ; Kalantzis, M ; Kress, G ; Luke, A ; Luke, C ; Michaels, S ; Nakata, M (1996). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review*, 66(1), 60–92.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid*. (P. Wadensjö, Övers.). Natur & Kultur.

Engeström, Y., & Sannino, A. (2010). Studies of expansive learning: Foundations, findings and future challenges. *Educational Research Review*, 5(1), 1–24.

Eriksson, L., Larsson, S., & Sipos-Zacrisson, K. (2009). Hur formas egentligen vuxnas undervisning? I I. Carlsson & M. Abrandt Dahlgren (Red.), *Lärande på vuxnas vis: Vetenskap och beprövad erfarenhet* (s. 79–100). Studentlitteratur.

Fejes, A. (2019). Adult education and the fostering of asylum seekers into potential 'full' citizens.

International Review of Education, 65(2), 233–250.

Fejes, A., Schreiber-Barsch, S., & Wildemeersch, D. (2020). Adult education and migration: A relational matter. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(3), 269–273.

Gannå, L. (2021). *Att utveckla en integrerande språk- och yrkesdidaktik*. Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Stockholms universitet.

Gibbons, P. (2006). *Bridging discourses in the ESL classroom: students, teachers and researchers*. Continuum.

Gibson, J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. Psychology Press, Taylor & Francis Group.

Hajer, M. (2018). Teaching content through Dutch as a second language. How 'Language Oriented Content Teaching' unfolded in mainstream secondary education. *Dutch Journal of Applied Linguistics*. 7(2), 246–263.

Hajer, M. & Meestringa, T. (2014). *Språkinriktad undervisning – en handbok*. Hallgren & Fallgren.

Kouns, M. (2014). *Beskriv med ord: Fysiklärare utvecklar språkinriktad undervisning på gymnasiet* (Avhandling, Malmö studies in Educational Sciences, 73).

Kemmis, S., Wilkinson, J., Hardy, I., Grootenboer, P., Edwards-Groves, C., & Bristol, L. (2013). *Changing Practices, Changing Education*. Springer Singapore Pte. Limited.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (S. Torhell, Övers., 3 [reviderad] uppl.). Studentlitteratur.

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge Univ. Press.

Laws, S. (2003). *Research for Development*. SAGE Publications.

Ljungblad, A-L., & Berhanu, G. (2020). A Change in Interpersonal Relational Capital: Through mentoring relationships and homework activities in a university setting. *International Journal Of Special Education*, 35(1), 5–17.

Ljungblad, A-L. (2021). Pedagogical Relational Teachership (PeRT) – a multi-relational perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 25(7), 860–876.

Marton, F. & Mun Ling, L. (2007). Learning from "The Learning Study". *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, vol 1, år 14, 31–44.

Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod* (Tryckt 2006 uppl.). Studentlitteratur.

Nehez, J., Blossing, U., Gyllander Torkildsen, L., Lander, R., & Olin, A. (2021). Middle leaders translating knowledge about improvement: Making change in the school and preschool organisation. *Journal of Educational Change*.

Nygård Larsson, P. (2018). *Semantiska vågor i klassrumsinteraktion: Språk- och kunskapsutvecklande samtal i ämnesundervisning. Del 3: Samtal och interaktion*. I Modul: Muntlig kommunikation. Skolverket. Hämtad 16 december, 2021, från <https://larportalen.skolverket.se>

Olson, M., & Dahlstedt, M. (2014). Citizen Formation for a New Millennium in Sweden--A Prognosis of Our Time. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 12(2), 200–224.

Persson, S. (2016). Mötet mellan kunskapsformer: forskningscirkeln och den skolnära forskningen. I E. Anderberg (Red.), *Skolnära forskningsmetoder* (s. 159–174). Studentlitteratur.

Rubin, M. (2019). *Språkliga redskap – språklig beredskap: en praktik-nära studie om elevers ämnesspråkliga deltagande i ljuset av inklude-rande undervisning*. [Avhandling] Malmö universitet, rande och samhälle.

Rydell, M. (2021). *Bedömning av språk- och kunskapsutveckling*. Hämtad 2021-11-15 från https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/4-specialpedagogik/Vuxenutbildning/115_stodstrukturer_for_undervisning_pa_komvux/del_03/Material/Flik/Del_03_MomentA/Artiklar/SP24_VX_03A_01_bed%C3%B6mning.docx

Rönnerman, K. (2012). *Aktionsforskning i praktiken: Förskola och skola på vetenskaplig grund*. Studentlitteratur.

Rönnerman, K. (2018). Vikten av teori i praktisknära forskning: Exemplet aktionsforskning och teorin om praktikarkitekturer. *Undervisning Och Lärande*, 12(1), 41–54.

Simpson, J., & Whiteside, A. (2015). *Adult language education and migration: Challenging agendas in policy and practice*. Routledge.

Skolforskningsinstitutet (2018). *Språk- och kunskapsutvecklande undervisning i det flerspråkiga klassrummet: Med fokus på naturvetenskap* (Skolforskningsinstitutets systematiska översikter; 2018:2).

Skolinspektionen (2017). *Helhet i utbildningen på gymnasiets yrkesprogram*. (Granskningsrapport) Hämtad 2021-12-16 från: https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2017/yrkesgymnasium/helhet-i-utbildningen-pa-gymnasiets-yrkesprogram_2017.pdf

Skolverket (2021). *Nationella yrkespaket för komvux*. Hämtad 2021-06-21 från <https://www.skolverket.se/undervisning/vuxenutbildningen/komvux-gymnasial/nationella-yrkespaket-for-komvux>

Stake, R. (2010). *Qualitative Research: Studying How Things Work*. Guilford Publications.

Statens offentliga utredningar (2018:19). *Forska tillsammans: Samverkan för lärande och förbättring*. Norstedts juridik.

Statens offentliga utredningar (2019). *På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*. Promemoria av Utredningen för Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA).

Strategirådet (2019) *Utvärdering av kombinationsutbildningar för utrikes födda*. Slutrapport 20 juni 2019. Hämtat 2021-12-16 från https://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.452370.1568015824!/menu/standard/file/AMF%20Slutrapport%20kombinationsutbildningar%2020190620.pdf

Uddling, J. (2019). *Textsamtalens möjligheter och begränsningar i språkligt heterogena fysikklassrum*. [Avhandling]. Stockholms universitet.

Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing social semiotics*. Routledge.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed* (Reviderad uppl.). Vetenskapsrådet.

Wheelan, S. (2010). *Att skapa effektiva team: En handledning för ledare och medlemmar* (S. Andersson, Övers.). Studentlitteratur

Wildemeersch, D. (2017). Opening spaces of conversation. *International Journal of Lifelong Education*, 36(1/2), 112-128.

Bilaga: Intervjuguide

Aspekter som intervjufrågorna ska täcka.

- språkutveckling, av kombinationsutbildning,
- utmaningar
- vinster
- relationen mellan lärarna
- eleverna

Intervjutillfälle 1

Allmänt

- Vad tänker du är utmärkande för kombinationsutbildningen?
- Kan du beskriva struktur och upplägg?
- Hur skulle du beskriva att kombinationsutbildningen skiljer sig åt jämfört med traditionell undervisning?
- Vad utmärker kombinationsutbildningen när det gäller elevernas språkutveckling?
- Vad utmärker den när det gäller elevernas ämnesutveckling?

Rollen som lärare

- Hur skulle du beskriva din roll som språklärare i kombinationsutbildningen?
  - Krävs det något särskilt av dig som språklärare? Vad?
- Hur skulle du beskriva din roll som ämneslärare i kombinationsutbildningen?
  - Krävs det något särskilt av dig som ämneslärare? Vad?
- Vad behöver eleverna i relation till sitt arbete inom vården? Blir det tillgodosett i en kombinationsutbildning? Varför? Varför inte?
- Vad behöver eleverna för att uppnå målen i svenska som andraspråk? Blir det tillgodosett i en kombinationsutbildning? Varför /varför inte?

Intervjutillfälle 2

Relationer mellan lärare och lärare-elev

- Påverkar kombinationsutbildningen relationerna mellan eleverna?
  - Beskriv hur!
- Påverkar upplägget relationerna mellan er som lärare och eleverna?
  - Beskriv hur!

Elevgruppens betydelse

- Har sammansättningen av eleverna och deras mål någon betydelse? Vilken, i relation till undervisning och resultat?
- Kan ni se någon skillnad i hur elevgrupperna som ingår i en kombinationsutbildning samspelar om ni jämför med andra grupper ni undervisat i?

Utmaningar

- Vilka utmaningar ser ni som lärare med kombinationsutbildningen?
  - Vilka utmaningar tror ni att det finns för eleverna?
  - Vilka utmaningar tror du det blir i undervisningen? I svenska/ I ditt ämne
  - Finns det andra utmaningar i att ni är flera lärare som planerar, följer och bedömer eleverna? Vilka?

Vinster

- Vilka vinster ser ni som lärare med kombinationsutbildningen?
  - Vilka vinster tror ni att det finns för eleverna?
  - Vilka vinster tror du det blir i undervisningen? I svenska/ I ditt ämne
  - Finns det andra vinster i att ni är flera lärare som planerar, följer och bedömer eleverna? Vilka?

Samverkan

- Hur används övrig personal i kombinationsutbildningen?
- Hur skulle övrig personal såsom biblioteket, specialpedagog och personal i metodrummet bidra och stödja i kombinationsutbildningen?

Utveckling och förutsättningar i organisationen

- Vad behövs enligt er från ledning och organisation för att planering och genomförande ska möjliggöras?
- Vilken roll har ledningen i kombination utbildningens organisation och genomförande?
- Om ni får önska, vad ser ni som framtida utvecklingsmöjligheter? Ja, ta som avslutande om de vill tillägga något
- Tycker ni att något i kombinationsutbildningen borde förändras? Upplägg? Är det något som bör förstärkas mer? Borde utbildningen ske mer intensivt? Eller i sjuk? Mer flexibelt, mer styrt?

Tycker du att din arbetsbörda minskar eller ökar genom kombinationsutbildningen?

I serien *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad* har hittills utgivits:

Redaktör: Jerry Rosenqvist

Christiansson-Banck, Ulla (2008). Behovet av kompetensutveckling i särskolan: Kartläggning av skolledares synpunkter. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 1.

Östlund, Daniel & Rosenqvist, Jerry (2008). ”Det går med små, små steg, man tänker inte på det förrän man börjar prata om det” – En utvärdering av särskolan och resursskolorna i Lunds kommun 2006. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 2.

Palla, Linda (2009). En förskola för alla. Tre artiklar om förskola och (special)pedagogik. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 3.

Rosenqvist, Jerry (Red.) (2009). Specialpedagogik i mångfaldens Sverige – delstudie II: Särskoleelever med utländsk bakgrund i storstäder. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 4.

Rosenqvist, Jerry (2010). Om begreppet oligofreni: Benämningen av utvecklingsstörning genom två århundraden. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 5.

Karlsudd, Peter (2011). Sortering och diskriminering eller inkludering. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 6.

Christiansson-Banck, Ulla (2011). ”Här behandlar vi alla olika”. Utvärdering av Specialutformat program, SM/IV, för elever med neuropsykiatriska funktionshinder i Hässleholms kommun. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 7.

Persson, Ann-Elise (2012). Specialpedagogers uppfattningar om god handledning – En fenomenografisk ansats. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 8.

Rosenqvist, Jeremias (Jerry) Aulin (2014/2019). Piraten och pedagogiken. Om Fritiof Nilsson Piraten som läromästare och hans syn på skolans värld – med särskild fokus på Per Håla. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 9.

I serien *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad* har hittills utgivits:

Redaktör: Daniel Östlund

Persson, Ann-Elise (2015). Upplevelser av rädslor hos barn i åk 3 och 6 – rädslor sedda ur barns perspektiv. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 10.

Plantin Ewe, Linda (2016). Lärande på distans. En undersökning om studenters upplevelse av tillgängligt lärande i en kursyta. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 11.

Östlund, Daniel (Red.); Dehlin, Eva; Eliasson, Lena; Falk, Marcus; Gannby, Kristin; Josefsson, Josefine; Klefbeck, Kamilla; Rodin, Susanne; Stoltz, Malin; Östlund, Malena (2017). Nio förstelärares arbete i grundsärskola och gymnasiesärskola – Resultat från en forskningscirkel. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 12.

Carlsson, Liselott (2018). På väg mot en tillgänglig utbildning för elever inom autismspektrumtillstånd - En kvalitativ intervjustudie utifrån några informanternas beskrivning av ett kommunövergripande skol-utvecklingsprojekt. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 13.

Östlund, Daniel (2018). Tre texter om specialpedagogik och lärande. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 14.

Byström, Annette (2018). Specialläraren – en specialistkompetens i skolans värld. En studie av speciallärarens (specialisering språk-, skriv- och läsutveckling) pedagogiska lärande- och utvecklingsuppdrag. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 15.

Aspelin, Jonas (Red.). (2018). Relationskompetens i pedagogiska sammanhang: rapport från en forskningscirkel. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, Nr 16.

Byström, Anette.; Graham, Catarina & Sjunnesson, Helena (2019). Fenomenet elevhälsa. Ett diskussionsunderlag som belyser elevhälsa i Sverige och Finland. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, nr 17.

Anderson, Lotta och Östlund, Daniel (2020). Speciallärare i särskolan: en profession i gränslandet mellan policy och praktik. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, nr 18.

Stipic, Sylvia; Toroczky, Zerena; Gillholm, Annette; Frenning, Kerstin; Werner, Maj-Lis, Rankic, Slavica; Rubin, Maria och Ideland, Jens (2022). Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk. *Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad*, nr 19.

SPECIALPEDAGOGISKA RAPPORTER OCH NOTISER FRÅN HÖGSKOLAN

KRISTIANSTAD Under senare år har exempelvis regeringen och Strategirådet förespråkat kombinationsutbildningar som innebär att relativt nyanlända vuxna ges möjlighet att lära sig svenska samtidigt som de utbildar sig mot en

yrkesexamen. Men vad krävs och vilka faktorer är viktiga för att få till stånd en välfungerande kombinationsutbildning? I denna text undersöker forskare och personal från Komvux Malmö vad som bidragit till att en kombinationsutbildning inom vård och omsorg upplevts som välfungerande av elever, lärare och skolläda. Analysen pekar mot att ett tydligt yrkesfokus och en sammanhållen utbildning kan bidra till en inkluderande utbildning och social organisation där eleverna erbjuds rika möjligheter till interaktion och att utveckla språk och yrkeskunskaper i ett tryggt sammanhang. En viktig förutsättning är att undervisande språk- och ämneslärare ges utrymme att arbeta ämnesövergripande och att bygga goda relationer till eleverna över tid.